

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Хімічний факультет, кафедра фізичної хімії

Єльцов С. В.

Основи охорони праці та безпека життєдіяльності

(для студентів (для студентів хімічного факультету)

Лекція №4.

**«Виробничий травматизм і
способи його попередження»**

Харків – 2020

План лекції

1. Виробничий травматизм.
2. Нещасні випадки, пов'язані з виробництвом, і не пов'язані.
3. Порядок дій при виникненні нещасного випадку. Розслідування нещасних випадків.
4. Методи аналізу виробничого травматизму.
5. Навчання працюючих методам безпечної праці.
6. Проведення інструктажів з питань охорони праці.
7. Інструкції з охорони праці.

Виробничий травматизм

Нещасний випадок на виробництві - випадок з працюючим, пов'язаний з впливом на нього небезпечного або шкідливого виробничого фактора.

До нещасних випадків відносять:

- травми,
- професійні захворювання.

Всі нещасні випадки, що сталися на виробництві, можна розділити на дві групи:

- нещасні випадки невиробничого характеру;
- виробничий травматизм.

Порядок розслідування нещасних випадків виробничого характеру, професійних захворювань і аварій визначено у Порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2019 р. №337.

Нещасні випадки, які пов'язані з виробництвом

Обставини, за яких нещасний випадок та/або гостре професійне захворювання (отруєння) визнаються пов'язаними з виробництвом, є:

- 1) виконання потерпілим трудових (посадових) обов'язків згідно з внутрішнім трудовим розпорядком підприємства, у тому числі у відрядженні;
- 2) перебування потерпілого на робочому місці, на території підприємства або в іншому місці під час виконання трудових обов'язків чи завдань роботодавця з моменту прибуття на підприємство до відбуття з нього, що фіксується відповідно до правил внутрішнього трудового розпорядку підприємства, у тому числі в робочий і надурочний час;
- 3) підготовка до роботи та приведення в порядок після закінчення роботи знарядь виробництва, засобів захисту, одягу, а також здійснення заходів щодо особистої гігієни, пересування працівника з цією метою по території підприємства перед початком роботи та після її закінчення;

Нещасні випадки, які пов'язані з виробництвом

- 4) виконання завдань за письмовим розпорядженням роботодавця в неробочий час, під час відпустки, у вихідні, святкові та неробочі дні;
- 5) виконання потерпілим дій в інтересах підприємства, де він працює, що не належать до його трудових (посадових) обов'язків;
- 6) раптова смерть внаслідок гострої серцево-судинної недостатності, ішемічного інсульту, серцево-судинної недостатності або порушення мозкового кровообігу під час перебування на підземних роботах (видобування корисних копалин, будівництво (реконструкція, капітальний ремонт), технічне переоснащення шахт, рудників, копалень, метрополітенів, підземних каналів, тунелів та інших підземних споруд, проведення геологорозвідувальних робіт під землею) або після підйому на поверхню з даною ознакою, що підтверджено медичним висновком;

Нещасні випадки, які пов'язані з виробництвом

- 7) раптове погіршення стану здоров'я потерпілого, одержання травм або його смерть під час виконання посадових обов'язків внаслідок впливу шкідливих і небезпечних факторів виробничого середовища, що підтверджено медичним висновком, або у разі, коли потерпілий не пройшов обов'язкового медичного огляду відповідно до законодавства, а робота, що виконувалася, протипоказана потерпілому відповідно до медичного висновку;
- 8) проїзд на роботу чи з роботи на транспортному засобі, що належить підприємству, або на іншому транспортному засобі, наданому роботодавцем відповідно до укладеного договору з іншим підприємством;
- 9) проїзд згідно з установленим завданням і маршрутом до місця чи з місця відрядження на транспортному засобі (громадському, власному чи службовому тощо), що підтверджується документально та відшкодовується роботодавцем;

Нещасні випадки, які пов'язані з виробництвом

- 10) використання власного транспортного засобу в інтересах підприємства (установи, організації) з дозволу або за письмовим дорученням роботодавця (безпосереднього керівника робіт);
- 11) перебування потерпілого у транспортному засобі або на його стоянці, на території вахтового селища, в тому числі під час змінного відпочинку, якщо настання нещасного випадку пов'язане з виконанням потерпілим посадових обов'язків або з впливом на нього шкідливих і небезпечних факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу;
- 12) прямування до об'єкта обслуговування за затвердженим маршрутом або до будь-якого об'єкта за дорученням роботодавця;
- 13) перебування на території підприємства або в іншому визначеному роботодавцем місці у зв'язку з проведенням виробничої наради, спортивних заходів тощо, за наявності відповідного рішення (наказу, розпорядження тощо) роботодавця;

Нещасні випадки, які пов'язані з виробництвом

- 14) надання підприємством благодійної допомоги іншим підприємствам за наявності відповідного рішення роботодавця;
- 15) однократний вплив на працівника шкідливих чи небезпечних виробничих факторів, внаслідок яких у нього виникло гостре професійне захворювання (отруєння), за наявності висновку закладу охорони здоров'я;
- 16) вплив небезпечних, шкідливих або інших виробничих факторів під час технологічної перерви або перерви для відпочинку чи харчування на території підприємства, що підтверджено висновком закладу охорони здоров'я або експертної комісії;
- 17) заподіяння потерпілому тілесних ушкоджень іншою особою або його вбивство під час виконання чи у зв'язку з виконанням посадових обов'язків або дій в інтересах підприємства, крім випадків з'ясування з іншою особою особистих стосунків невиробничого характеру, що встановлено комісією з розслідування та/або підтверджено висновком компетентних органів;
- 18) деякі інші випадки.

Нещасні випадки не виробничого характеру

Під нещасними випадками не виробничого характеру слід розуміти не пов'язані з виконанням трудових обов'язків травми, у тому числі такі, що були отримані у робочий час на території підприємства та призвели до ушкодження здоров'я або смерті потерпілих.

Порядок розслідування нещасних випадків не виробничого характеру та їх характеристика наведені в “Порядок розслідування та облік нещасних випадків не виробничого характеру”, затвердженому постановою КМУ №270 від 22 березня 2001 року.

Ознаки нещасних випадків, які трапилися на підприємстві, але не вважаються пов'язаними з виробництвом:

- 1) під час використання працівником в особистих цілях транспортних засобів підприємства без дозволу роботодавця, а також устаткування, механізмів, і інструментів, крім випадків, які сталися внаслідок несправності цього устаткування;
- 2) під час здійснення працівником злочинів або інших порушень, якщо ці дії підтвержені рішенням суду;

Нещасні випадки невиробничого характеру

- 3) внаслідок отруєння алкоголем, наркотичними або іншими отруйними речовинами, а також унаслідок їх дії при наявності медичного висновку за умови, що це не викликано застосуванням цих речовин у виробничих процесах або порушенням вимог безпеки щодо їх зберігання або транспортування, або якщо потерпілий, перебуваючи в стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, був відсторонений від роботи;
- 4) в разі природної смерті або самогубства, які підтверджені висновками судово-медичної експертизи та органів прокуратури;
- 5) внаслідок заподіяння тілесних ушкоджень іншою особою або вбивства працівника під час з'ясування потерпілим особистих стосунків, якщо з приводу цих дій є висновок компетентних органів.

В тому випадку, коли нещасний випадок визнається, як невиробничий, допомога по тимчасовій непрацездатності та призначення пенсій здійснюється на загальних підставах і відшкодування збитку потерпілому не проводиться.

Професійне захворювання, як нещасні випадки виробничого характеру

Професійне захворювання вважається страховим випадком навіть при встановленні або виявленні його в період, коли потерпілий не перебуває в виробничих відносинах з підприємством, на якому він захворів.

Нещасний випадок або професійне захворювання, що сталися внаслідок порушення працівником нормативних актів з охорони праці, також є страховим випадком, але виплати на компенсацію збитку в цьому випадку менше.

Підставою для виплати потерпілому витрат на медичну допомогу, проведення медичної, професійної та соціальної реабілітації, а також для страхових виплат є акт розслідування нещасного випадку або акт розслідування професійного захворювання (отруєння).

Організація розслідування нещасних випадків

Потерпілий або працівник, який виявив нещасний випадок, гостре професійне захворювання (отруєння), чи інша особа - свідок нещасного випадку повинні вжити всіх можливих заходів, необхідних для надання допомоги потерпілому та негайно повідомити про нещасний випадок безпосередньому керівникові робіт, службі охорони праці підприємства або іншій уповноваженій особі підприємства.

Безпосередній керівник робіт чи інша уповноважена особа підприємства зобов'язані:

- терміново організувати надання першої домедичної допомоги потерпілому та забезпечити у разі потреби його направлення до закладу охорони здоров'я;
- негайно повідомити роботодавця про те, що сталося;
- зберегти до прибуття комісії з розслідування нещасного випадку, обстановку на робочому місці, в якому вони були на момент нещасного випадку, якщо це не загрожує життю та здоров'ю інших працівників і не призведе до більш тяжких наслідків або порушення виробничих процесів.

Організація розслідування нещасних випадків

Заклад охорони здоров'я зобов'язаний невідкладно передати з використанням засобів зв'язку та протягом доби на паперовому носії екстрене повідомлення про звернення потерпілого з посиленням на нещасний випадок та/або гостре професійне захворювання (отруєння) на виробництві (у разі можливості з висновком про ступінь тяжкості травм) за встановленою формою:

- підприємству, де працює потерпілий або на якому він виконував роботу;
- територіальному органу Держпраці за місцем настання нещасного випадку та/або гострого професійного захворювання (отруєння);
- робочому органу виконавчої дирекції Фонду соціального страхування за місцем настання нещасного випадку.

Заклад охорони здоров'я також повинен провести необхідні дослідження для визначення наявності в організмі потерпілого алкоголю (наркотичних засобів тощо) і визначити ступінь його сп'яніння.

Організація розслідування нещасних випадків

Спеціальному розслідуванню підлягають:

- нещасні випадки із смертельними наслідками;
- групові нещасні випадки;
- випадки смерті працівників під час виконання ними трудових обов'язків;
- гострі професійні захворювання (отруєння), що призвели до тяжких чи смертельних наслідків;
- нещасні випадки, що спричинили тяжкі наслідки, у тому числі з можливою інвалідністю потерпілого;
- нещасні випадки, що сталися з особами, фактично допущеними до роботи без оформлення трудового договору (контракту);
- деякі інші випадки.

Організація розслідування нещасних випадків

Якщо нещасний випадок та/або гостре професійне захворювання (отруєння) підлягають спеціальному розслідуванню, повідомлення про нещасний випадок додатково надсилається:

- місцевій держадміністрації або органі місцевого самоврядування (у разі відсутності уповноваженого органу чи наглядової ради підприємства);
- органу галузевої профспілки вищого рівня, а у разі його відсутності - територіальному профоб'єднанню;
- органу поліції (у разі настання нещасного випадку та/або гострого професійного захворювання (отруєння), що призвели до тяжких (у тому числі з можливою інвалідністю потерпілого) чи смертельних наслідків, смерті працівника під час виконання ним трудових (посадових) обов'язків).

Організація розслідування нещасних випадків

На підприємстві утворюється комісія з розслідування нещасних випадків та/або гострих професійних захворювань (отруєнь), які не підлягають спеціальному розслідуванню.

До складу комісії входять:

- керівник (спеціаліст) служби охорони праці або посадова особа, на яку роботодавцем покладено виконання функцій з охорони праці (голова комісії);
- представник робочого органу Фонду;
- представник первинної організації профспілки (у разі її відсутності - уповноважена найманими працівниками особа з питань охорони праці);
- лікар з гігієни праці територіального органу Держпраці (у разі настання гострого професійного захворювання (отруєння));
- інші представники підприємства (установи, організації), посадові особи органів Держпродспоживслужби, ДСНС (у разі потреби та за відповідним погодженням).

До складу комісії не може входити безпосередній керівник потерпілого.

Організація розслідування нещасних випадків

Для проведення спеціального розслідування утворюється Спеціальна комісія.

До складу спеціальної комісії входять:

- посадова особа Держпраці та/або її територіального органу (голова комісії);
- представник робочого органу Фонду;
- представник уповноваженого органу чи наглядової ради підприємства (у разі її утворення) або місцевої держадміністрації чи органу місцевого самоврядування у разі, коли зазначений орган відсутній;
- керівник (спеціаліст) служби охорони праці підприємства (установи, організації) або посадова особа, на яку роботодавцем покладено виконання функцій з охорони праці, а у разі її відсутності - представник роботодавця;
- представник первинної організації профспілки, або уповноважена найманими працівниками особа з питань охорони праці;
- представник профспілкового органу вищого рівня або територіального профоб'єднання;
- представник місцевої держадміністрації або органу місцевого самоврядування;
- лікар з гігієни праці територіального органу Держпраці (у разі настання гострого професійного захворювання (отруєння));
- посадові особи органів Держпродспоживслужби, ДСНС (у разі потреби та за відповідним погодженням).

Розслідування нещасних випадків

Комісія (спеціальна комісія) зобов'язана:

1. провести засідання з розслідування нещасного випадку, на якому розглянути інформацію про цей випадок, розподілити функції між членами комісії, провести зустріч з потерпілим (членами його сім'ї чи уповноваженою ними особою);
2. обстежити місце, де стався нещасний випадок та скласти відповідний протокол, розробити ескіз місця, де сталася подія і провести фотографування місця настання нещасного випадку;
3. одержати письмові пояснення від роботодавця та його представників, посадових осіб, працівників підприємства, потерпілого (якщо це можливо), опитати осіб - свідків нещасного випадку та осіб, причетних до них;
4. вивчити наявні на підприємстві документи та матеріали стосовно нещасного випадку та у разі потреби надіслати запити до відповідних закладів охорони здоров'я для отримання медичних висновків щодо зв'язку нещасного випадку з впливом на потерпілого небезпечних (шкідливих) виробничих факторів та/або факторів важкості та напруженості трудового процесу;

Розслідування нещасних випадків

Комісія (спеціальна комісія) зобов'язана:

5. визначити вид події, що призвела до нещасного випадку, його причини та обладнання, устаткування, машини, механізми, транспортні засоби, експлуатація яких призвела до настання нещасного випадку, відповідно до Класифікатора видів подій, причин, обладнання, устаткування, машин, механізмів, транспортних засобів, що призвели до настання нещасного випадку;
6. визначити відповідність умов праці та її безпеки вимогам законодавства про охорону праці;
7. визначити необхідність проведення лабораторних досліджень, випробувань, технічних розрахунків, експертизи тощо для встановлення причин настання нещасного випадку;
8. з'ясувати обставини та причини настання нещасного випадку;
9. визначити, пов'язані чи не пов'язані нещасний випадок з виробництвом;
10. установити осіб, які допустили порушення вимог нормативно-правових актів з охорони праці;

Розслідування нещасних випадків

Комісія (спеціальна комісія) зобов'язана:

11. розробити план заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам, у тому числі пропозиції щодо внесення змін до нормативно-правових актів з охорони праці;
12. скласти акти за формою Н-1;
13. у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння), пов'язаного з виробництвом, крім акта за формою Н-1, скласти картку обліку професійного захворювання (отруєння) за формою П-5.
14. передати не пізніше наступного робочого дня після підписання актів за формою Н-1 матеріали розслідування та примірники таких актів керівнику підприємства або органу, що утворив комісію (спеціальну комісію), для їх розгляду та затвердження;
15. дотримуватися вимог законодавства про інформацію щодо захисту персональних даних потерпілих та інших осіб, які зібрані в межах повноважень комісії (спеціальної комісії) під час проведення розслідування та задокументовані в акті за формою Н-1.

Розслідування нещасних випадків

Роботодавець зобов'язаний:

- створити належні умови для роботи комісії, зокрема забезпечити приміщенням, засобами зв'язку, оргтехнікою, автотранспортом, спецодягом, спецвзуттям, канцелярським приладдям тощо, а також за рішенням комісії залучити до роботи експертів, інших спеціалістів;
- забезпечити виконання за рішенням комісії додаткової фотозйомки місця, де стався нещасний випадок, об'єктів, устаткування, інструментів, надання технічної документації та інших документів, необхідних для розслідування, а також проведення необхідних лабораторних досліджень, випробувань, технічних розрахунків, експертизи (науково-технічної, медичної тощо);
- забезпечити належне виконання обов'язків у роботі комісії представників підприємства, а у разі невиконання - внести відповідні зміни;
- розглянути протягом двох робочих днів після складення актів Н-1 матеріали розслідування нещасного випадку, підготовлені комісією, затвердити акти за формою Н-1;

Розслідування нещасних випадків

Роботодавець зобов'язаний:

- організувати друкування, тиражування та формування протягом п'яти робочих днів після затвердження актів за формою Н-1 необхідної кількості копій матеріалів розслідування разом з актами за формою Н-1;
- видати протягом двох робочих днів після затвердження актів Н-1 наказ про вжиття запропонованих комісією заходів по запобіганню виникнення подібних нещасних випадків та надати (надіслати) його органам та установам, представники яких брали участь у розслідуванні, у подальшому в письмовій формі інформувати їх про стан вжиття заходів;
- притягнути до відповідальності працівників, дії або бездіяльність яких призвели до настання нещасного випадку та які допустили порушення вимог нормативно-правових актів про охорону праці, посадових інструкцій та інструкцій з охорони праці;
- компенсувати витрати, пов'язані з діяльністю комісії та залучених до її роботи експертів, інших спеціалістів, проведенням технічної експертизи;

Облік нещасних випадків

Облік нещасних випадків ведуть:

- підприємства, органи управління та наглядові ради підприємства;
- Фонд соціального страхування – для усіх нещасних випадків, у розслідуванні яких брали участь представники Фонду.
- Держпраці та її територіальні органи, міністерства (інші центральні органи виконавчої влади, державні органи), місцеві держадміністрації ведуть оперативний облік нещасних випадків, що підлягають спеціальному розслідуванню.

Після закінчення періоду тимчасової непрацездатності потерпілого роботодавець протягом складає відомості про наслідки нещасного випадку за формою Н-2, де зазначається про закінчення періоду тимчасової непрацездатності потерпілого, встановлення інвалідності потерпілому чи його смерть внаслідок одержаної ним травми. Повідомлення Н-2 протягом трьох робочих днів надсилається роботодавцем організаціям та особам, яким надсилались акти за формою Н-1, де додається до матеріалів розслідування.

Розслідування та облік випадків професійних захворювань

Віднесення захворювання до професійного проводиться комісією до складу якої входять представники:

- територіального органу Держпраці (голова комісії),
- закладу охорони здоров'я, що надає медичну допомогу працівникам підприємства, де працює хворий;
- роботодавця,
- первинної організації відповідної профспілки або уповноважена найманими працівниками особа з питань охорони праці,
- вищого органу профспілки,
- робочого органу Фонду за фактичним місцезнаходженням підприємства (установи, організації),
- представники інших органів (у разі потреби).

Зв'язок захворювання з умовами праці працівника визначається на підставі клінічних даних і санітарно-гігієнічних умов праці.

Розслідування та облік випадків професійних захворювань

При розслідуванні причин виникнення професійного захворювання відзначаються виробничі фактори, які могли привести до захворювання:

- запыленість повітря робочої зони (концентрація пилу);
- загазованість повітря робочої зони шкідливими речовинами;
- температури робочої зони, температура поверхні обладнання, матеріалів;
- рівень шуму, загальної та локальної вібрації;
- рівень інфразвукового коливання, ультразвуку;
- рівень електромагнітного випромінювання;
- рівень вологості і швидкість руху повітря;
- рівень іонізуючого випромінювання;
- рівень фізичного навантаження працюючого (параметри, ступінь, тяжкість роботи);
- інші виробничі фактори.

Методи аналізу виробничого травматизму

1. Статистичний

Показник частоти характеризує кількість травм або інших несприятливих подій на 1000 працюючих

$$P_{ч} = 1000 \cdot T/R,$$

де T - кількість нещасних випадків, які спричинили втрату працездатності на 1 і більше днів за звітний період часу,

R - чисельність працюючих за цей період.

Показник тяжкості, дорівнює відношенню загального числа днів непрацездатності у постраждалих до загальної кількості постраждалих

$$P_{т} = D/T.$$

Загальний показник травматизму характеризує кількість днів непрацездатності на 1000 працюючих за звітний період

$$P_{общ} = P_{ч} \cdot P_{т} = 1000 \cdot D/R.$$

Коефіцієнт безпеки праці - відношення числа працюючих з дотриманням всіх правил безпеки до загальної кількості працюючих. Його визначають, виходячи з результатів перевірки робочих місць співробітниками служби охорони праці підприємства.

При $k > 0.96$ стан оцінюється як «відмінно», $0.86 < k < 0.95$ - «добре», $0.71 < k < 0.85$ - «задовільно».

Методи аналізу виробничого травматизму

2. Монографічний

Метод передбачає детальне дослідження окремого об'єкта, який експлуатується або тільки проектується. Це може бути технологічний процес, обладнання або установка, на яких визначаються потенційно небезпечні зони, а також джерела їх виникнення. На підставі такого дослідження проводять вироблення рекомендацій з охорони труднощів.

3. Груповий

Нещасні випадки розподіляють за окремими ознаками (наприклад, за віковими групами або по кваліфікації співробітників); вивчають також розподіл, нещасних випадків за видами пошкоджень. Потім намагаються виявити взаємозв'язок цих факторів з виникненням нещасних випадків.

4. Топографічний

На карту виробництва наносять умовними позначеннями всі нещасні випадки, що відбулися за певний період, це дозволяє вживати профілактичних заходів.

Методи аналізу виробничого травматизму

5. Психофізіологічний

Метод спрямований на виявлення постійних або тимчасово діючих фізіологічних, психологічних і соціальних причин травматизму. Заснований на проведенні ретельного аналізу нещасних випадків, в якому беруть участь фізіолог, психолог і члени колективу. При цьому всебічно досліджується сам потерпілий і психологічний клімат в колективі.

6. Економічний

Цей метод використовується як додатковий до попередніх. Полягає у визначенні економічного збитку від нещасних випадків і витрат на ліквідацію їх наслідків, а також ефективності заходів з ОП, що проводяться на підприємстві.

Методи аналізу виробничого травматизму

Результати аналізу випадків травматизму на підприємстві можна використовувати для усунення їх причин.

Наприклад, якщо на підставі статистичних даних встановлюється, що найбільша кількість випадків травматизму при однакових умовах роботи відбувається в нічні зміни, то це вказує на необхідність вжиття термінових організаційних заходів по зміцненню технічного керівництва, поліпшення освітленості робочих місць, а в окремих випадках - скорочення тривалості нічного зміни.

Якщо в результаті аналізу статистичних даних за певний період часу встановлено, що найбільша кількість випадків травматизму припадає на працівників, які мають великий стаж - це вказує на притуплення уваги до питань техніки безпеки і на низьку трудову дисципліну.

Якщо найбільшу кількість випадків травматизму припадає на працівників, що недавно прийшли на виробництво, це вказує на необхідність поліпшення методів і форм навчання безпечним прийомам роботи.

Навчання працюючих методам безпечної праці

Організація навчання безпечної праці здійснюється шляхом:

- проведення вступного, первинного та повторного інструктажів на робочому місці;
- забезпечення робочих місць інструкціями з охорони праці;
- проведення навчання з охорони праці з усіма постійними працівниками, а також підвищення їх кваліфікації відповідно до встановленого порядку, а також вивчення питань безпеки праці під час проведення виробничого навчання;
- перевірки знань і щорічної атестації з видачею відповідних посвідчень особам, які виконують роботи з підвищеною небезпекою (електромонтери, електро-газозварювальники, машиністи парових та водогрійних котлів, кранівники та ін.);
- оформлення кабінетів та інформаційних стендів з охорони праці, вивчення і узагальнення передового досвіду з цих питань.

Навчання працюючих методам безпечної праці

Навчання з охорони праці здійснюється відповідно до Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці затвердженого Наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду №15 від 26.01.2005.

Навчання з питань охорони праці - навчання працівників, учнів, курсантів, студентів, слухачів з метою отримання необхідних знань і навичок з питань охорони праці або безпечного ведення робіт.

Спеціальне навчання - щорічне вивчення працівниками, які залучаються до виконання робіт підвищеної небезпеки або там, де є потреба в професійному доборі, вимог відповідних нормативно-правових актів з охорони праці.

Робота підвищеної небезпеки - робота в умовах впливу шкідливих та небезпечних виробничих чинників або така, де є потреба у професійному доборі, чи пов'язана з обслуговуванням, управлінням, застосуванням технічних засобів праці або технологічних процесів, що характеризуються підвищеним ступенем ризику виникнення аварій, пожеж, загрози життю, заподіяння шкоди здоров'ю, майну, довкіллю.

Навчання працюючих методам безпечної праці

Дублювання - *самостійне виконання працівником (дублером) професійних обов'язків на робочому місці під наглядом досвідченого працівника з обов'язковим проходженням протипаварійного і протипожежного тренувань;*

Стажування - *набуття особою практичного досвіду виконання виробничих завдань і обов'язків на робочому місці на підприємстві після теоретичної підготовки до початку самостійної роботи під безпосереднім керівництвом досвідченого працівника.*

Працівники, зайняті на роботах з підвищеною небезпечкою і там, де є потреба у професійному доборі, повинні проходити спеціальне навчання один раз на рік і перевірку знань відповідних нормативних актів з охорони праці.

Формою перевірки знань з питань охорони праці працівників є тестування, залік або іспит. Тестування проводиться комісією за допомогою технічних засобів (автоекзаменатори, модульні тести тощо), залік або іспит - за екзаменаційними білетами у вигляді усного або письмового опитування.

Навчання працюючих методам безпечної праці

При незадовільних результатах перевірки знань з питань охорони праці працівники протягом одного місяця повинні пройти повторне навчання і повторну перевірку знань.

Не допускаються до роботи працівники, у тому числі посадові особи, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з питань охорони праці.

Проведення інструктажів з питань охорони праці

Вступний інструктаж з питань охорони праці проводять з усіма працівниками, учнями та ін. За програмою, яка розроблена службою охорони праці підприємства з урахуванням особливостей виробництва. Цей інструктаж проводить інженер з охорони праці в спеціально обладнаному кабінеті з застосуванням технічних засобів навчання та наочних посібників.

Первинний інструктаж на робочому місці проводять на початку виробничої діяльності з усіма працівниками, участь яких у виробничому процесі пов'язано з обслуговуванням обладнання, використанням сировини і т.п. Цей інструктаж проводиться за програмою, складеною керівником виробничої ділянки з урахуванням вимог відповідних інструкцій з охорони праці, інших нормативних актів про охорону праці та технічної документації відповідного структурного підрозділу. Після інструктажу всі працівники повинні протягом 2-15 змін (залежно від характеру роботи та кваліфікації працівника) пройти стажування під керівництвом досвідчених, кваліфікованих робітників або фахівців, які призначаються наказом (розпорядженням) по підприємству (цеху, ділянці виробництва).

Проведення інструктажів з питань охорони праці

Повторний інструктаж проводять з усіма працівниками за програмою первинного інструктажу. Термін проведення чергового інструктажу для кожного працівника підприємства визначається в залежності від дати проведення первинного або попереднього повторного інструктажу, проте проміжок часу між ними не повинен перевищувати 3-х місяців для робіт з підвищеною небезпекою, і 6-ти місяців для всіх інших працівників.

Позаплановий інструктаж проводиться з працівниками на робочому місці або в кабінеті охорони праці. Обсяг і зміст позапланового інструктажу визначають в залежності від причин і обставин, які послужили причиною його проведення. Позаплановий інструктаж проводять при зміні технологічного процесу, заміні або модернізації обладнання та інших факторів, які впливають на безпеку праці, при порушенні нормативних актів з ОП, які призвели до нещасних випадків, а також при перерві в роботі на протязі 1 місяця для робіт з підвищеною небезпекою і 2-х місяців для всіх інших.

Цільовий інструктаж проводять при виконанні одноразових робіт, які не пов'язані з прямими обов'язками (розвантаження, прибирання території тощо), ліквідації наслідків аварій. По завершенні інструктажу оформляється наряд-допуск або інша документація, яка дозволяє проведення робіт.

Інструкції з охорони праці

Інструкція з охорони праці -

це нормативний акт, що містить обов'язкові для дотримання працівниками вимоги з ОП при виконанні ними робіт певного виду в виробничих приміщеннях, на території підприємства або в інших місцях, які виконуються за дорученням керівника цих робіт.

Інструкція з охорони праці містить такі розділи:

- загальні положення: правила внутрішнього розпорядку і допуску до виконання робіт, коротка характеристика технологічного процесу, перерахування небезпечних і шкідливих факторів, які можуть діяти на працюючого;
- правила безпеки перед початком роботи: вимоги до робочого місця і розміщення засобів і предметів праці, перевірки справності обладнання, наявності засобів індивідуального захисту і пожежогашіння, порядок повідомлення керівника при виявленні несправностей;
- правила безпеки під час виконання роботи (безпечні прийоми роботи);
- правила безпеки після закінчення роботи;
- правила безпеки і поведінки в аварійної ситуації.

Інструкції з охорони праці

Інструкції з охорони праці поділяються на:

- інструкції, які належать до державних міжгалузевих нормативно-правових актам з охорони праці;
- примірні інструкції;
- інструкції, які діють на підприємстві.

Інструкції з охорони праці підприємств розробляються у відповідності до **НПАОП 0.00-4.15-98 “Положення про розробку інструкцій з охорони праці”**, затвердженого наказом **Державного комітету з нагляду за охороною праці №9 від 29.01.1998**.

Інструкції підприємств складає служба охорони праці, затверджує їх роботодавець.

Інструкції розробляються окремо для кожної професії на підставі діючих правил безпеки і в залежності від особливостей устаткування і технологічних процесів, виробничих обов'язків робітників даної професії.

Власник (керівник) підприємства зобов'язаний видати працівнику примірник інструкції з охорони праці за його фахом або вивісити її на його робочому місці.

Інструкції видаються кожному працюючому під розписку.